

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

валась на багато явищ. І навпаки – обмежений діапазон дій, до вузькоспеціалізованого.

4. *Прийом «зміна властивостей»*. Сутність: змінити властивості об'єкта, які він має в реальному житті, або властивість середовища, у якому існує об'єкт. Можна навіть змінювати закони природи. Закон може діяти навпаки. Можливо придумувати нові закони, нехтувати існуючими. Цей прийом – вершина фантазійності, винахідливості [1].

Щоб полегшити роботу вчителя і навчити школярів фантазувати, необхідно дотримуватися певного *алгоритму*.

1. Вибрати об'єкт (явище), який ви хочете змінити.

2. Визначити призначення (функцію) об'єкту (явища), його основні характеристики та властивості.

3. Вибрати певний прийом фантазування (або декілька прийомів) для модифікації об'єкту.

4. Зі складеної характеристики вибрати той елемент, який маємо змінювати.

5. Провести зміну характеристики предмету (явища) за обраними прийомами, виявити, яка нова якість у предметі (явищі) виникла в результаті фантастичних змін.

Отже, набір прийомів та методів ТРВЗ-технології дуже різноманітний. Але кожний вчитель повинен вибрати ті, котрі відповідають поставленій на уроці меті, завданням та особистому досвіду вчителя, а також особливостям класу. Щоб навчити дітей творчості, сформуванню вміння знаходити різноманітні розумні варіанти виходів зі складних життєвих ситуацій, розвинути дослідницькі і винахідницькі вміння, системне мислення для цілісного сприйняття оточуючого світу, необхідно, передусім, спеціально розвивати творчу яву та мислення.

Література:

1. Болсун С. А. Освітній потенціал ТРВЗ (теорія рішення винахідницьких завдань) / С. А. Болсун // Завуч. Усе для роботи (Осн). – 2014. – № 7–8. – С. 48–60.

Кириченко С. А., Куряєва Є. Ю.*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ДРАМАТИЗАЦІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розкрито значення терміна «драматизація», розглянуто типи драматизації, систематизовано теоретичні матеріали щодо використання методу драматизації на уроках, наведено приклади вправ з методичних посібників для вчителів англійської мови британських видавництв.

Сучасна Україна знаходиться в авангарді європейського освітнього процесу, намагаючись наблизитись до європейських канонів і враховуючи Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти. Виходячи з цього, учителі мають упроваджувати нові

* © Кириченко С. А., Куряєва Є. Ю.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

методи та прийоми навчання й виховання в практику роботи. Мета вчителів-практиків – реагувати на комунікативні потреби учнів, з якими вони співпрацюють і розробити специфікацію комунікативних вправ, до виконання яких учні повинні бути готові. Завдання мають спрямовуватись на практичне застосування мови, щоб задовольнити вимоги ситуацій, що виникають у різноманітних сферах життя [4].

Зараз існує безліч форм, методів і прийомів роботи на уроці, що дають змогу розкрити творчий потенціал учнів, проявити свої здібності, а отже, сприяють підвищенню мотивації до навчання. На нашу думку, одним із таких методів є драматизація. Тому актуальність теми полягає в потребі глибше дослідити проблему використання методу драматизації на уроках іноземної мови.

Зазначимо, що праці О. А. Белянко, Н. В. Єлухіна, В. В. Самарич, Ч. Уесселз, С. Філіпс, довели вагомість даного методу при навчанні учнів англійської мови.

Мета статті – висвітлення можливостей використання методу драматизації на уроках англійської мови.

На початку статті вважаємо за доцільне подати визначення поняття «драматизація». Так, О. А. Белянко під драматизацією в процесі навчання іноземної мови розуміє креативне використання письмової і усної мови на основі художнього літературного доробку [1].

Сучасний Оксфордський тлумачний словник дає визначення драматизації як процесу постановки п'єси з виховною метою [6].

У методичному посібнику «Драма» Ч. Уесселз наголошує на тому, що драматизація – це не лише навчання мовлення, це – техніка, яку можна використати для розвитку певних мовленнєвих навичок [7].

Згідно з новітніми дослідженнями, дитячі забави вважаються природною школою фізичного, інтелектуального й морального розвитку, справжньою школою життя. Самостійні драматичні розваги дітей є найпростішою формою їх драматичної творчості. В іграх маленьких дітей ми зустрічаємо окремо або разом ті або інші елементи драми: монолог, діалог, полілог, міміку і жести, імпровізовану сцену. З часом сценарій драматичної гри ускладнюється [2]. Таким чином, драматизація є невід'ємною частиною повсякденного життя дитини, де вона навчається взаємодії із суспільством, має змогу розглянути певні ситуації людської комунікації.

У життєвих сценаріях зазвичай наявні такі елементи: ситуація, проблема, розв'язка, задній план, емоції, планування. Усі ці елементи також мають бути наявні при вивченні будь-якого матеріалу на уроках англійської мови. Також педагоги мають пам'ятати, що важливо наводити учням приклади з реального життя, щоб вони засвоїли матеріал не лише поверхнево, а й запам'ятали усвідомлено.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Ч. Усселз у своєму методичному посібнику з драматизації виділяє такі типи драматизації:

- пантоміма;
- імпровізація;
- ситуативна драматична гра;
- драматичний проект [7].

Пантоміма – вид драматизації, що ґрунтується на невербальних засобах вираження і передачі змісту. Застосування пантоміми при вивченні англійської мови розвиває емоційну й афективну сфери, тим самим збагачує особистість учня; розвиває емпатію, почуття емоційної співдружності і співчуття. Вважаємо, що такий тип драматизації більше підходить для уроків англійської мови в молодшій і середній школі, адже учні цього віку потребують більшої емоційної насиченості навчального матеріалу. Для його впровадження доречно використовувати вправи, де задіяні різні органи чуття, що дає змогу зорієнтувати навчання на різні типи дитячого сприйняття інформації. З учнями початкових класів на уроках англійської мови можна використати вправу «Зображуємо літеру тілом»: сидячи, стоячи або лежачи (якщо в класі є килим), діти індивідуально чи в парах / групах відтворюють контури літер за допомогою рук, ніг і тулуба [5].

Пантоміму доречно застосувати при вивченні Present Continuous Tense і тренуванні вміння ставити запитання в даному граматичному часі. Ведучий виходить до дошки і засобами пантоміми показує різні дії. Другий учень запитує однокласників: «What is he doing?» Учні намагаються відгадати, відповідаючи: «He is sleeping, is not he?» Той, хто вгадає, стає ведучим.

При вивченні англійської мови пантоміму варто використовувати і з учнями середньої ланки. Наприклад, виконуючи вправу «Music picture», учні прослуховують запис інструментальної музики. Музика може нагадувати шум води, спів птахів або вітряну погоду. Окрім цього, доречно використати звукозапис із художнього фільму або мультфільму, добре знайомого учням. Діти слухають музичний запис із заплещеними очима і намагаються змалювати сцену, яку нагадує ця музика, а потім у групах обговорюють зорові образи, які виникли під час прослуховування музичного твору. Засобами пантоміми вони відтворюють уявну сцену, яка має відображати роботу всієї групи над нею. Решта класу має здогадатися, що означає дана пантоміма. Під час обговорення активізується використання лексико-граматичного матеріалу, що покращує знання учнів з англійської мови.

Отже, пантоміма як вид ігрової діяльності створює умови, максимально наближені до умов реального спілкування, вона містить проблему, яку необхідно вирішити, і є для учнів гарним стимулом для розвитку мовної здогадки, а також навичок мовлення, що є дуже важливим при вивченні англійської мови.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Пантоміма сприяє розкутості учнів на уроці, дає можливість подолати невпевненість, розв'язує проблему небажання або невміння висловити свої думки, учить вести діалог, тобто чітко висловлювати свою думку в конкретній ситуації – погоджуватись, заперечувати, спростовувати.

Окрім пантоміми на уроках англійської мови варто використовувати імпровізацію. Імпровізація – гра без планування чи підготовки. Метою її є повна спонтанність. В учнів немає часу на підготовку, вони знайомляться із своїми ролями та ситуаціями безпосередньо перед початком роботи над вправою. Учителю потрібно приготувати лише список ситуацій для імпровізації. Таку вправу доречно використовувати в середній і старшій ланці. Завдання: розіграти невеличку інсценівку, спираючись на одне (задане) слово або малюнок. Клас об'єднується в 4 групи, кожна група отримує одне і те саме слово або малюнок. Учні мають десять хвилин, щоб шляхом дискусії в групі створити діалог. За необхідності вони можуть записувати свої ідеї, але, як правило, імпровізація виконується без письмових підказок. Потім групи розігрують свої інсценівки перед класом. Після того, як усі групи виступили, учитель дає оцінку кожній групі акторів або можна вибрати журі: по одному учаснику з кожної групи для оцінювання. На закріплення навичок письмового мовлення учні можуть записати створену інсценівку. Використання цієї вправи на уроках англійської мови дає змогу активізувати лексичний запас, формувати навички побудови власних речень і завершених висловлювань. У дітей розвиваються здібності до творчого, нестандартного мислення, розвивається швидкість реакції на повідомлення, що, у свою чергу, призводить до підвищення комунікативної компетенції школярів.

Також для імпровізації доречно на уроках англійської мови в середніх та старших класах використати вправу «Hot off the press». Завдання: роздати учням газетні статті про відомих людей. Учні працюють у парах. Спочатку вони ознайомлюються із статтею, учитель у цей час ходить по класу, пояснюючи незнайомі або складні слова. Після того як учні прочитали статтю, вони розігрують імпровізовані діалоги між відомою людиною і репортером, який написав цю статтю, перед класом у формі «chat-show». Для зворотного зв'язку і самоаналізу можна зробити відео- або аудіозапис діалогів. Імпровізація сприяє кращому запам'ятовуванню граматичних конструкцій і нових лексичних одиниць та їх практичному застосуванню, стає для учнів ще одним стимулом свідомого вивчення англійської мови.

Наступним видом драматизації є ситуативна драматична гра, яка має за мету відтворити ситуації, які найчастіше трапляються в щоденному житті та базується на вмінні знаходити вихід із нестандартних життєвих обставин, що, у свою чергу, якнайкраще сприяє розвитку уяви, творчого мислення, виховує здатність до соціалізації. Використання ситуативних драматич-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

них ігор на уроках англійської мови розвиває навички володіння іноземною мовою, створює атмосферу іншомовного спілкування, установлює нові емоційно-комунікативні відносини, засновані на взаємодії англійською мовою. На відміну від рольових ігор, ситуативна драматична гра використовує не повсякденні ролі (продавця, офіціанта, пасажирів і т. д.), а ролі, що розкривають індивідуальність кожної дитини. Наведемо приклад використання вправи «Role cards» для розігрування ситуативної драматичної гри учнями середньої і старшої ланки.

You decide to study in a language school in Britain. Role play these situations:

1. Telephone the school in London to get details of the course, how much it will cost, whether accommodation is arranged, etc.
2. While traveling to Britain, you make friends with an English-speaking fellow-passenger. Improvise your conversation.
3. Owing to a misunderstanding, the British family who were to meet you at the airport have not yet arrived. You telephone their house and their son tells you that they are on their way. Role play this conversation.
4. On your first day at the school you accidentally join the wrong class. After a few minutes, you realize your mistake. Explain your problem to the teacher.
5. You are unhappy with your accommodation and would like to change it. Discuss the problem with the school's accommodation officer [7, с.91].

Ще одним типом драматизації є драматичний проект, сутністю якого є постановка вистави або літературного твору на сцені. Створення драматичного проекту займає тривалий час, але цей прийом є одним із найефективніших способів вивчення англійської мови. У процесі підготовки збагачується й активізується лексичний запас, ліквідуються прогалини в граматичних структурах, освоюється новий граматичний матеріал комунікативним шляхом, розвиваються всі види мовленнєвої діяльності, підвищується мовна компетенція. Отже, досягається мета комунікативного підходу до вивчення іноземної мови.

Драматичний проект має творчий, значною мірою імпровізаційний характер, він несе в собі емоційну піднесеність і емоційну напругу, що має терапевтичний ефект (подолання різних труднощів, які виникають у різних видах життєдіяльності), перетворюючи урок англійської мови на цікаву та незвичну подію. Драматичний проект сприяє позитивним змінам у структурі особистісних показників і самореалізації учнів, виховує уважне, гуманне ставлення до партнера, розвиває почуття взаємодопомоги та взаємопідтримки. Участь в підготовці та реалізації драматичного проекту на уроках англійської мови сприяє розумінню учнями культури і норм поведінки носіїв мови, що вивчається, створює умови для покращення міжнаціональної комунікації.

Е. Райт виділяє такі етапи підготовки до створення драматичного проекту, які, залежно від віку й рівня підготовки учнів, учитель може реалізовувати сам або з учнями:

- якщо це можливо, поділити твір на частини, які відбува-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

тимуться в одному і тому ж місці з певними героями;

- вибрати оповідача або ведучого;
- розподілити ролі акторів, тварин і неживих предметів;
- за необхідності зробити маски, костюми і грим;
- спланувати час, що відводиться для вистави в цілому та окремих сцен, та дотримуватись його;
- використати меблі і класну кімнату як уявні місця і об'єкти вистави за сценарієм вистави;
- створити афішу і розробити програму;
- спланувати перерви (антракти) зі справжніми напоями, їжею, цінами і музикою [8, с. 70-71].

Виходячи зі сказаного вище, можна дійти висновку, що метод драматизації відповідає практичним, освітнім, виховним і розвивальним цілям навчання англійської мови.

Практична мета, а саме навчання усного мовлення на уроках іноземної мови, прямо залежна від ефективного застосування цього методу, адже драматизація ставить учня в уявну ситуацію, що мотивує його висловлювання, сприяє розумінню і продовженню іншомовного висловлювання відповідно до конкретної ситуації спілкування.

Щодо освітньої мети, то за допомогою драматизації учні закріплюють уже пройдений навчальний матеріал або відпрацьовують новий.

Виховна мета драматизації полягає в тому, що вона прищеплює естетичні смаки через органічне поєднання пластики, музики, виразного слова, розвиває здатність сприймати життя й себе в ньому в дії і через дію. Невербальні засоби спілкування, такі як пози, міміка, жести, голос, інтонація, дають змогу учням подолати мовний бар'єр і в той же час краще висловити свою думку [3].

Реалізація розвивальної мети навчання відбувається через створення умов, максимально наближених до умов спілкування з урахуванням національно-культурних особливостей країни мови, що вивчається. Драматизація на уроках англійської мови спрямована на гармонійний розвиток особистісних якостей та активізації резервних можливостей особистості.

Таким чином, доцільність використання драматизації на уроках англійської мови полягає в тому, що даний метод дає змогу формувати комунікативну компетенцію учнів на уроках англійської, що є основною метою навчання іноземних мов. Актуальність і результативність різних типів драматизації дозволяє використовувати їх під час уроків на різних етапах вивчення англійської мови з учнями різних вікових груп, оскільки забезпечується високий рівень мотивації учнів до навчання.

Література:

1. Белянко Е. А. Драматизация в обучении английскому языку. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2013. – 93 с.
2. Галицькі педагоги про драматизацію в школі [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-12313-1.html>.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

3. Дацків О. П. Психолого-педагогічні та методичні передумови застосування драматизації для формування вмінь говоріння майбутніх учителів іноземних мов / О. П. Дацків [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stattionline.org.ua/psih/88/15886-psixologo-pedagogichni-ta-metodichni-peredumovi-zastosuvannya-dramatizacii-dlya-formuvannya-vmin-govorinnya-u-majbutnix-uchiteliv-inozemnix-mov.html>. – Назва з екрана.
4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Сорочинська С. Fly High Teacher's Companion: методичний посібник для вчителів англійської мови / С. Сорочинська. – Pearson, 2014. – 105 с.
6. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / ed. A. S. Hornby. – Oxford : University Press, 2000. – 1600 p.
7. Wessels C. Drama, C. Wessels; series editor A. Maley. – Oxford : University Press, 1998. – 137 p.
8. Wright A. Storytelling with children / A. Wright; series editor A. Maley. – Oxford : University Press, 1998. – 222 p.

Колодій Л. В.*

ТВОРЧО-РОЗВИВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ТА УМОВИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ НА УРОКАХ ХІМІЇ

У статті на основі узагальнення підходів до формування творчої особистості проаналізовано педагогічні умови ефективної реалізації творчо-розвивальних технологій на уроках хімії.

Головним змістом освіти XXI століття має бути виховання особистості здатної до самоосвіти і саморозвитку, яка вміє використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни. Тепер перед школою постає важливе завдання: так організувати процес навчання, щоб випускати у велике життя молодь, здатність і вміння якої відповідали б вимогам часу. Потенційні можливості у розв'язанні цього завдання належать творчо-розвивальним технологіям навчання. Це і визначає актуальність статті.

Сучасна наука доводить, що навчання та розвиток – взаємопов'язані процеси. Утім результат залежить від спадкових і середовищних факторів. Водночас навчальний процес має бути організований так, щоб досягти поставлених цілей. На сучасному етапі вдосконалюються методи навчання, розробляються й навчальні технології.

Метою статті є репрезентація матеріалу щодо використання творчо-розвивальних технологій на уроках хімії в загальноосвітніх школах.

Ще в 70-ті роки минулого століття відомий український дидакт В. Онищук наголошував: «Щоб добитись оптимальних

* © Колодій Л. В.